

4.3 Mõjude hindamine

Mõjude hindamist saab käsitleda osana seirest, aga mõnel juhul ka eraldiseisvana (näiteks mastaapsete muudatusprojektide või arenduste puhul).

Olemuslikult jaguneb mõjude hindamine kaheks:

- ✓ eelhindamine (sisuliselt prognoos, mida kavandatu elluviimine võib endaga kaasa tuua) ja
- ✓ järelhindamine (ülevaatus, kas ja kuidas eesmärgistatu täitus).

Eelhindamist kohaliku ja regionaalsete arengu dokumentide puhul enamasti ei tehta; riikliku tasandi strateegiadokumentide puhul viiakse läbi keskkonnamõju strateegiline hindamine, mille koostamist käsitleb keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus (enamasti on tegu valdkondlike dokumentidega, mille puhul kehtib keskkonnamõju strateegilise hindamise nõue). Kohaliku omavalitsuse tasandil sellist kohustust ei ole.

Üldiselt võiks kohaliku ja regionaalse arengukava puhul üldise mõjude hindamise jätta tegemata.

Esiteks sätestatakse soovitud seisund visiooni, eesmärkide ja tegevuste kaudu, mis eeldatavalt on laiapõhjaline ühiskondlik kokkulepe selle kohta, kuhu tahetakse jõuda. Teisisõnu, mõjuks ongi praeguse olukorra muutus vastavalt eesmärgile. Teiseks on kogu arengukava mõju hindamine liiga suure üldistusastmega selleks, et teha täpsemaid järeldusi.

Küll aga tuleks mõjusid eelhindata mõne suurema kavandatud tegevuse (s.o muudatuse) puhul. Teatud juhtudel sätestab mõjude hindamise vajalikkuse seadus (näiteks jäätmejaama või suuremahulise tööstuspiirkonna rajamise puhul), teatud juhtudel peab arengu kavandaja ise otsustama, kas ja kuidas viia läbi mõjude hindamine.

Hinnatavate mõjuvaldkondade väljaselgitamiseks on Riigikantselei ning Justiits- ja Digiministeerium koostanud mõjude hindamise metoodika ja kontrollküsimustiku.

Mõjude hindamise metoodika (2021) | 532.42 KB | pdf

Mõjude määratlemise kontrollküsimustik (2021) | 69.52 KB | docx

Näiteks tuleks mõjusid prognoosida teenusvõrgu ümberkorraldamise või arendamise puhul – millised on muudatused kuludes, personalis jms. See annab otsustajale vajaliku kindluse, kas konkreetne projekt või tegevus on parim viis eesmärgi saavutada või kaasnevad sellega soovimatud kõrvalmõjud. Samuti võiks suurema muudatusena, mille puhul eraldi mõju hinnata, käsitleda mõne uue teema avamist, nagu näiteks mitmeotstarbelise kinnisvaraobjekti rajamine või tööstus-ettevõtlusala arendamine.

Näitena saab tuua Sillamäe-Kotka reisiliikluse taastamise sotsiaalmajanduslike mõjude analüüsi.

[Sillamäe-Kotka reisiliikluse taastamise sotsiaalmajanduslike mõjude analüüs \(2023\) | 4.08 MB | pdf](#)

Järelhindamise kohta on soovitus sarnane – pärast tegevuse elluviimist tuleks hinnata, millised mõjud sellega kaasnesid.

Erinevus seirest seisneb asjaolus, et reeglina käsitletakse seire puhul seda, kas ja mil määral tegevus ellu viidi ning kas ja mil määral eesmärk saavutati, tuginedes varem kindlaks määratud indikaatoritele (mõõdikutele).

Mõjude hindamine on olemuslikult laiem; selle käigus vaadeldakse mitte üksnes sihtindikaatorite täitmist, vaid ka seda, mis veel tegevusega kaasnes.

Näiteks Vahi tööstuspark Tartu linna külje all tõi kaasa mitu töökohta, täiendava maksutulu jms.

[Vahi Tööstuspark 20 | YouTube](#)

Lõpetuseks – tööriistakasti koostamise raames on kokku pandud ka n-ö kontrollnimekiri (omavalitsuste) arengukavade hindamiseks.

[Kohalike omavalitsuste arengukavade hindamise kriteeriumid \(kontrollnimekiri\) | 141.91 KB | docx](#)

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 30.12.2025